

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Deres referanse:

Vår referanse:
23/10823 - 2

Sted, dato:
Oslo, 17.03.2023

Høring - Maktmiddelutvalgets rapport - Politiets bruk av maktmidler

1. Innledning

Politiets utlendingsenhet (PU) viser til oversendelsesbrev fra Politidirektoratet (POD) av 13.01.23, der rapporten «Politiets bruk av maktmidler» sendes på høring. I brevet bes høringsinstansene særlig kommentere og vurdere alternativene til lovendring av politiloven § 6 når det gjelder hensynet til barnets beste, slik det fremgår av Justis- og beredskapsdepartementets oversendelsesbrev av 19.12.22.

Innledningsvis kommenterer vi spørsmålet om valg av bevæpningsmodell (punkt 2), og i relasjon til dette har vi også noen innspill til rapportering og registrering av maktmiddelbruk (punkt 3).

PU har i dette høringssvaret lagt vekt på å besvare spørsmålet som er særlig skilt ut om endringer i politiloven § 6 om hensynet til barnets beste. Dette gjør vi i punkt 6 nedenfor. PU har vært og er en pådriver for barnefaglig utvikling på politiets arbeid på utlendingsfeltet, og særlig når det gjelder det operative politiarbeidet. Kunnskapen og erfaringene herfra har stor overføringsverdi til politiets generelle operative arbeid.

Maktmiddelutredningen har viet PUs barnefaglige arbeid stor oppmerksomhet i rapporten. Det fremgår av rapportens punkt 5.12 at kunnskapen som PU har utviklet vil være av stor nytte for politiet generelt, særlig når det gjelder de fire barnefaglige prinsippene som PU har definert. Utvalget argumenterer for at dette bør ligge til grunn i en videre prosess med å systematisk integrere barnets beste inn i politiets arbeid. Ettersom referansen til PUs arbeid er såpass eksplisitt i rapporten, redegjør vi i punkt 5 for vår kunnskap og våre erfaringer, og knytter dette opp mot vurderingen av de ulike forslagene til endring av politiloven § 6 om barnets beste. Vi ønsker også å få frem fenomenforståelsen av barns møte med politiet, og hvilke situasjoner dette gjelder (punkt 4).

2. PUs syn på valg av bevæpningsmodell

PU mener at dagens modell for bevæpning med fremskutt lagring av skytevåpen i kjøretøy bør videreføres. Det er ingen avgjørende nye opplysninger i kunnskapsgrunnlaget som tilsier at generell bevæpning bør velges fremfor den gjeldende modellen. Mindretallets vurderinger i rapportens punkt 9.2.2.2 og 9.3.2.2 inneholder en svært god argumentasjon for å beholde dagens modell, og tilsvarende for å ikke innføre generell bevæpning. Argumentasjonen og vurderingene til mindretallet er i all hovedsak dekkende for PUs syn på bevæpningsspørsmålet. Vi ønsker likevel å trekke frem noen sentrale forhold som etter vårt syn tilsier at dagens modell bør videreføres.

PU mener at flertallet har lagt for liten vekt på at generell bevæpning innebærer at man går bort fra grunnprinsippet om at politi skal ha et sivilt preg. Flertallet viser blant annet til at politiet fortsatt vil ha en omfattende sivil portefølje. Etter PUs syn er ikke dette et fullt ut treffende argument. Det må være på det rene at en permanent ordning med et synlig ladd våpen på hofta til tjenestepersoner ikke stemmer overens med grunnprinsippet om et sivilt politi. I utgangspunktet er det heller ikke forenelig med prinsippet om at politiet skal benytte minst mulig makt.

PU savner en mer inngående vurdering fra flertallet om hvilke mulige konsekvenser våpenets tilstedeværelse vil ha for kommunikasjonen med publikum i enkeltsituasjoner. I tilknytning til dette frykter PU at en generell bevæpning på sikt kan ha negative konsekvenser for publikums tillit til politiet. Flertallet har vist at det ikke har vært noen reduksjon i den målte tilliten i politiets innbyggerundersøkelser siden 2017, selv om politiet tidvis har vært bevæpnet i denne perioden. Etter vårt syn er det en vesens forskjell på en midlertidig og en generelle (permanent) bevæpning. Utvalget burde ha innhentet mer kunnskap om hvilke konsekvenser en generell bevæpning kan få for politiets forhold til publikum, både når det gjelder kommunikasjonen i enkelttilfeller og for tilliten til publikum for øvrig.

PU har merket seg at mindretallets vurdering fremstår som langt mer faktabasert enn flertallets vurdering. Etter det vi kan se forholder mindretallet seg mer objektivt til de relevante funn som fremgår av kunnskapsgrunnlaget i rapportens kapittel 7. Ett eksempel på dette er hensynet til rask respons. Mindretallet finner at dette ikke taler for en generell bevæpning, og baserer vurderingen på statistikk som er innhentet om gjennomsnittlig responstid for politiets hasteoppdrag. Responstiden varierer fra sted til sted, men den ligger på hhv. 11, 19 og 29 minutter. Flertallet mener at gjennomsnittstall sier lite, og legger isteden avgjørende vekt på at *"det er grunn til å tro at det forekommer mange nok situasjoner hvor bevæpningsprosedyren enten er forsinkende eller utgjør en negativ belastning, ..."*. Som nevnt har PU mest sansen for mindretallets empiribaserte tilnærming. For øvrig mener vi at det er en gjennomgående svakhet ved flertallets argumentasjon at den flere steder er utpreget vurderende i sin form. For eksempel bruker flertallet i vurderingen av generell bevæpning (punkt 9.3.2.1) gjentagende formuleringer som *"er det grunn til å tro"*, *"liten grunn til å tro"*, *"heller ikke grunn til å tro"* og *"er det ikke grunn til å tro"*.

Etter PUs vurdering har ikke flertallet godt nok dokumentert at trusselbildet har endret seg siden 2017 på en slik måte at det er nødvendig å innføre generell bevæpning.

Slik PU ser det vil dagens modell, i motsetning til generell bevæpning, gi en større grad av fleksibilitet ved at den kan tilpasses til et endret behov både for hele landet som sådan (midlertidig bevæpning) og for enkeltområder (punkt- og områdebevæpning). PU er ikke enig med flertallet i at dagens modell skaper unødvendig uforutsigbarhet. Vi kan

heller ikke se at noen av politidistriktene har fremhevet dette blant sine erfaringer, jf. redegjørelsen for dette i rapportens punkt 7.9.

Etter PUs vurdering er det naturlig at en ordning med elektrosjokkvåpen som et permanent maktmiddel prøves ut før man velger generell bevæpning som modell. Vi er enig med mindretallet i at elektrosjokkvåpen vil fylle et hull i maktpyramiden og at det vil redusere behovet for en generell bevæpning. Mindretallets vurdering baserer seg på entydig positive erfaringer fra tre av de fire politidistriktene som har prøvd ut dette maktmidlet, jf. redegjørelsen i rapportens punkt 7.9.5.

Praktiske erfaringer med bevæpning i oppdrag som har involvert barn

I periodene med midlertidig bevæpning, har det i forkant av planlagte pågripelser blitt vurdert om oppdragene skal løses bevæpnet eller ikke i henhold til PODs rundskriv 2021/005. Dette gjelder særlig i de tilfellene der oppdraget kunne rette seg mot barn, jf. nevnte rundskrivs punkt 4 fjerde avsnitt. PU gjennomfører stort sett alle pågripelser i sivilt antrekk, spesielt når disse involverer barn. Det har blitt benyttet skjult bevæpning i den hensikt at verken de som pågripes eller involverte barn skulle merke at tjenestepersonene har vært bevæpnet. I forkant av hvert oppdrag har det alltid blitt foretatt grundige vurderinger av barnets beste.

Gjennomføring av oppdragene med skjult bevæpning har etter vår vurdering ikke kommet i konflikt med hensynet til barnets beste. Det er ikke rapportert noen negative henvendelser fra publikum der PU har gjennomført oppdrag som har involvert barn. Vi har bare mottatt en henvendelse fra NOAS, der det ble stilt spørsmål om hvorfor PU gjennomførte pågripelser av barnefamilier bevæpnet.¹ PU svarte med å forklare hvilke vurderinger som gjøres, og at det legges vekt på å gjennomføre oppdragene med sivilt antrekk og skjult bevæpning som del av dette.

Selv om vi mener at bevæpnede oppdrag i saker som involverer barn ikke i seg selv trenger å stride mot hensynet til barnets beste, særlig når det gjøres operative tilpasninger som nevnt ovenfor, så er det viktig å få frem at PU – på prinsipielt grunnlag – deler mindretallets syn om at hensynet til sårbare grupper, som barn, taler imot en generell bevæpning.

3. Registrering og rapportering av maktmiddelbruk

PU imøteser et bedre system for å innrapportere og registrere bruk av andre typer maktmidler enn skytevåpen, jf. rapportens punkt 5.9.2. God notoritet med tilhørende mulighet for å hente ut relevant statistikk er av avgjørende betydning for å kunne forbedre arbeidet med politiets maktmiddelbruk. Det er imidlertid viktig at en slik registrering ikke blir for komplisert og tidkrevende. Det bør derfor i forkant av en slik innføring utarbeides gode IT-løsninger for rapportering og registrering, og disse bør lett kunne integreres og etterleves i politiets daglige arbeid.

PU har i Politiets utlendingsregister (UTSYS), jf. politiregisterforskriftens kapittel 56, allerede gjort tilpasninger som muliggjør registrering av maktmidler for PUs oppdrag, også der barn er involvert. Både art og omfang av bruken av maktmidler kan registreres.

¹ Henvendelsen kom på bakgrunn av TV-serien *Uønsket* på NRK, der et TV-team ledet av Leo Ajkic deltok på planleggingen av en pågripelse av en barnefamilie. Pågripelsen fant sted i perioden med midlertidig generell bevæpning, og dette ble påpekt i programmet.

For to av PUs kjerneoppgaver – uttransporteringer og drift av utlendingsinternatet - er det i instruksverket regulert at maktmiddelbruk skal registreres. Det følger av punkt 4.2.5.1 i *Instruks for gjennomføring av uttransporteringer* (godkjent av POD 28.05.20) at:

"All bruk av maktmidler i forbindelse med uttransport skal registreres og fremgå i UTSYS. Bakgrunnen for at bruk av maktmidler rapporteres i UTSYS etter at uttransport har funnet sted er hovedsakelig av notoritetshensyn. Videre gir dette grunnlag for uttak av statistikk. Registrering av bruk av maktmidler skal ikke inngå i utreiserapporten i DUF."

For utlendingsinternatet er det regulert i utlendingsloven § 107 syvende ledd og utlendingsinternatforskriften § 14 at det *"skal føres register med opplysninger om bruk av makt og maktmidler"*. Det blir derfor ikke helt riktig når utvalget helt til slutt i rapportens punkt 4.6 uttaler at det ikke finnes *"andre bestemmelser om rapportering og registrering av bruk av maktmidler"*. Basert på regelverket for internatet har PU utarbeidet en intern retningslinje om bruk av maktmidler. Av denne fremgår det at all bruk av makt og maktmidler skal føres i UTSYS. I tillegg presiseres det at det skal utarbeides hendelsesrapport ved bruk av visse bestemte typer maktmidler. Denne rapporten skal sendes til ledelsesnivåer og jourhavende jurist.

4. Barns møte med politiet: Fenomenforståelse

Hva er barnets beste i møte med politiet?

Uttrykket barnets beste benyttes gjennomgående i lover og regelverk for å beskrive myndighetenes plikt til å ivareta barns behov og rettigheter. Barnets beste er et grunnprinsipp i barnekonvensjonen, og det er fremhevet som et grunnleggende hensyn i Grunnloven § 104. Samtidig finnes det lite konkret veiledning på hva barnets beste egentlig er. En grunn til dette er at barnets beste nettopp skal være gjenstand for en konkret og individuell vurdering, ettersom alle barn er ulike og har individuelle behov, og det vil være situasjonsavhengig. Samtidig er det nødvendig å identifisere noen grunnleggende fellestrekk som barn kan ha i gitte situasjoner, for å gjøre det mer håndterlig og veiledende for handling. PUs kunnskapsutvikling av barnets beste i våre saker baserer seg på forskning om barns grunnleggende behov ved kriser og traumer, og hva som kan gjøres for å forebygge og dempe risiko for psykiske skadevirkninger. Denne risikoen er til stede i mange situasjoner der politiet har med barn å gjøre.

Politiets utøvelse av makt og tvang der barn er involvert

Politiet har i kraft av sin rolle som maktutøver et særlig ansvar for både å være oppmerksom på og ha kunnskap om barns behov i situasjoner der de møter barn. Utover å ha myndighet til å bruke makt, påtreffer politiet generelt barn i en mengde ulike situasjoner der barn vil være spesielt sårbare. Barn er der de voksne er, og det er vanskelig å vite sikkert i forkant av et oppdrag om man vil påtreffe barn. Selv i saker som på ingen måte omhandler barn vil man kunne komme i en situasjon der barn likevel er til stede, for eksempel ved ransaking av bopel ved mistanke om økonomisk kriminalitet, eller ved utrykning der en voksen person er antatt psykisk syk. Her kan det skje at barn blir vitne til ulik grad av maktutøvelse mot barnets omsorgspersoner.

Politiets tilstedeværelse alene vil i noen situasjoner også være nok til å vekke stressreaksjoner. Kunnskap om barn er derfor viktig uavhengig av om det benyttes maktmidler eller ikke, slik utvalget også påpeker, og det gjelder i alle situasjoner og vurderinger der barn er berørt, både direkte og indirekte. For at en lovendring om barnets beste skal ha en effekt, er det vesentlig at politiet tar innover seg hva fenomenet

innebærer når de møter på barn og unge i ulike typer situasjoner, hvilken virkning dette kan ha på barn og hva slags kunnskap som er nødvendig for å reelt ivareta barnets beste i situasjonen.

Skadevirkninger av å være vitne

I saker der barn er vitne til maktbruk og vold mot foreldre eller nærstående, er det etablert kunnskap at barn kan ta skade.² Når politiet trer inn i en situasjon rettet mot foreldre, men der barn er til stede, er det vesentlig at politiet er bevisst hvilken effekt dette kan ha på barna. Å være vitne til fysisk vold mot foreldre er ansett som psykisk vold mot barn, og dette er derfor like skadelig for barnet som om det selv ble utsatt for fysisk vold.³ Barn får derfor selvstendig vern som fornærmet etter straffeloven når de har vært vitne. Denne kunnskapen kan overføres til situasjoner der politiet bruker tvang eller makt mot foreldre i barns påsyn. Som vitne til maktbruk mot foreldre kan barn oppleve meget sterke sanseinntrykk. Det vil kunne oppstå sterk redsel og angst for at en av foreldrene blir skadet eller drept, eller at de selv eller søsken kan bli det. Det at situasjonen kanskje utspiller seg i hjemmet og overfor nære omsorgspersoner kan medføre alvorlige konsekvenser for barna, ettersom familien og hjemmet som utgangspunkt er barnets trygge base i livet, som det blir grepet inn i. I tillegg til dette kan politiets grunnleggende rolle å skulle skape ro og orden være forvirrende for barn, dersom politiet griper inn mot barnets omsorgsperson.

Mange av barna politiet møter er særlig sårbare

Alle barn er sårbare i kraft av at de er barn og under utvikling. I tillegg kan det legges til grunn at barn som møter politiet i operative sammenhenger ofte vil være særskilt sårbare. Ut fra de typiske situasjonene der politiet trer inn, kan man slutte at mange av barna lever under utrygge og/eller ustabile forhold i familien eller i sitt nærmiljø. Eksempelvis møter politiet barn der omsorgspersonene deres av ulike grunner er i kontakt med politiet (grunnet rus, psykiatri, vold eller annen kriminalitet) og barna er til stede; barn som befinner seg i en utsatt omsorgssituasjon og politiet griper inn; barn som selv begår eller utsettes for kriminelle handlinger; eller ulike situasjoner gjennom barnevernet der politiet tilkalles. Mange av barna dette gjelder kan ha opplevd skadelig stress eller traumer tidligere i livet. Situasjoner der politiet trer inn innebærer en risiko for at barn opplever ytterligere stresslidelser eller traumer. Når disse opplever gjentatte hendelser med skadelig stress, øker det risikoen for senskader eller varige skader. Politiet må derfor ha særlig bevissthet, kunnskap og kunne tilrettelegge for ikke å gjøre vondt verre.

5. PUs barnefaglige utviklingsarbeid og erfaringer

PU har siden 2017 gjennomført en omfattende satsing på barnefaglig utvikling, kompetanseheving og forskning. Sammen med de barnefaglige ekspertene dr. Åse Langballe og prof. Jon-Håkon Schultz har PU utviklet en barnefaglig veileder for politiets arbeid i asylsaker.⁴ I veilederen har PU definert fire barnefaglige prinsipper: *Trygghet, forutsigbarhet, forståelse og involvering*. Prinsippene er basert på forskning om barns utvikling og barns reaksjoner på kriser og traumer. Vi mener de barnefaglige prinsippene i stor grad definerer barns behov der PU og politiet møter barn, og at de slik utgjør mye av barnets beste i disse situasjonene. Veilederen beskriver hvordan prinsippene kan omdannes til handling i alle deler av PUs arbeid der barn er involvert, gjennom hele

² Øverlien, Carolina (2012): Vold i hjemmet. Barns strategier. Oslo: Universitetsforlaget

³ Mossige, Svein og Stefansen, Kari (red.) (2016): Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015. Oslo: NOVA Rapport nr. 5/16

⁴ [Barnefaglig veileder for politiet i asylsaker](#)

prosessen. Dette inkluderer også ansatte som i sitt arbeid aldri møter barn, men som tar beslutninger som berører barn.

I det operative arbeidet med pågripelser og uttransport er barnefaglig kunnskap og tilrettelegging kanskje særlig viktig. Der gjelder det for de operative å utøve de fire barnefaglige prinsippene systematisk gjennom hele prosessen, fra planlegging av pågripelsen og helt til familien er ledsaget til destinasjonsstedet. Slik kan politiet bidra til å forebygge psykiske skadevirkninger og ivareta barns behov. Veilederen gir helt konkrete råd til hvordan man kan utøve prinsippene i politiarbeidet, både i planleggingsfasen og i møtet med barn og familier.

PU har brukt betydelige ressurser på opplærings- og implementeringsarbeid over flere år, for å få kunnskapen inn som en naturlig del av det daglige arbeidet. Satsingen har vært rettet mot hele virksomheten og i samarbeid med UDI og UNE, for å få et mest mulig helhetlig blikk og ivaretagelse av barnet gjennom asylsystemet. Det er også blitt gjennomført særlige tiltak mot familiesenteret på Haraldvangen og de ansatte der, for å ivareta barn og familier best mulig mens de oppholder seg der i påvente av uttransport.

PU's operative erfaringer: Traumeinformert politiarbeid

En merkelig effekt av den barnefaglige satsingen er endringen av PUs politioperative rutiner og praksis. PU jobber nå *traumeinformert* ved pågripelser og uttransport av barnefamilier. I dette ligger at de har kunnskap om barns sårbarhet og behov, mulige skadevirkninger av situasjonen, og om hva de ansatte kan gjøre for å redusere risiko for skade. Med den nye praksisen erfarer PU at det blir bedre samarbeid med familiene og en merkelig nedgang i bruk av makt i situasjoner som tidligere fort eskalerte. Dette fremgår også av en forskningsartikkel som PU har tatt initiativ til i samarbeid med Universitetet i Tromsø.⁵ Erfaringene har stor overføringsverdi til politiets operative arbeid generelt, og PUs arbeid på dette feltet har vekket internasjonal oppmerksomhet.

Barnets beste som et aspekt ved maktbruk

En viktig erfaring er at den barnefaglige kunnskapen blir en integrert del av politiets arbeid også i situasjoner der vi må bruke maktmidler. Man kan kanskje tenke at operasjonaliseringen av barnefaglige prinsipper kommer i konflikt med maktpyramiden, der barnefaglige hensyn slutter idet politiet må ta i bruk maktmidler, som om det står i motsetning til hverandre. PUs erfaring og kunnskap er imidlertid at barnefaglige tiltak kommer i tillegg til maktpyramiden, som et aspekt ved bruken av maktmidler, og at man slik ivaretar barn *også* i situasjoner der politiet er nødt til å bruke makt. Som eksempel vil man i en situasjon der en far utagerer stort foran barna, kunne vurdere det som nødvendig å holde ham fast og sette håndjern på ham. Som barnefaglig tiltak vil man da etterpå sette seg ned og forklare for barna hva som skjedde, og hvorfor dette var nødvendig, slik at barna forstår hva som skjedde, får en forklaring på hvorfor det måtte bli sånn og bli trygget på at far kommer til å roe seg ned. Dette vil gjøre det lettere for dem å håndtere opplevelsen, som vil bidra til å redusere skadelig stress. De politisære vurderingene for å bruke makt vil altså fortsatt være der, men de barnefaglige prinsippene blir en integrert del av selve maktutøvelsen.

Nyttig verktøy også overfor voksne

PUs operative mannskap benytter nå de barnefaglige prinsippene ikke bare overfor barn, men også overfor voksne utlendinger i alle eskalerte situasjoner. Erfaringen er at dette er relevant kunnskap og et nyttig verktøy overfor alle som har et høyt følelses- og

⁵ Line Lundvoll Warth, Åse Langballe og Jon-Håkon Schultz: *A Trauma-Informed Approach to Arresting Migrant Families for Deportation: New Policing Practice*. *European Journal of Policing Studies*, 2022.

stressnivå, og der samarbeid og kommunikasjon er vanskelig. Eksempelvis opplever PU at det er lettere å *reversere bruken av maktmidler* på voksne ved aktiv bruk av de fire prinsippene. I en gitt situasjon der man har vært nødt til å sette på for eksempel håndjern, vil man gjennom å skape forståelse og forutsigbarhet lettere oppnå en relasjon med vedkommende, få til mer samarbeid og dermed lettere kunne ta maktmiddelet av igjen. Slik gir kunnskapen gevinst for politiet i alle typer situasjoner der mennesker er sårbare eller stresset.

Økt selvivaretagelse blant de ansatte

En ekstra vesentlig erfaring med den barnefaglige kompetansehevingen er at de ansatte opplever økt mestring, profesjonalitet og selvivaretagelse i håndteringen av vanskelige saker. Det bør åpent erkjennes at oppdrag som involverer barn kan være mentalt og følelsesmessig belastende og på sikt medføre slitasjeskader på politiansatte. Etter den barnefaglige implementeringen melder de ansatte at kompetansen ikke bare har bidratt til bedre ivaretagelse av barn, men at også selvivaretagelsen er blitt bedre. Kompetansen oppleves som en ekstra trygghet, ettersom de barnefaglige prinsippene er forskningsbaserte. De ansatte opplever med det at de kan løse krevende oppdrag med mer kunnskap enn tidligere, og at det er lettere å stå i dette arbeidet enn det var før opplæringen ble gitt.

6. PUs vurdering av endring av politiloven om hensynet til barnets beste

På bakgrunn av PUs kunnskap og erfaring, og for å tydelig reflektere lovkravet i Grunnloven, mener vi at det er nødvendig med en presisering av hensynet til barnets beste i politiloven. PU mener den beste løsningen ville vært å lage en ny, egen bestemmelse i politiloven om barnets beste. Vi har imidlertid forståelse for at dette på det nåværende tidspunktet ikke er realistisk av lovtekniske grunner, men oppfordrer departementet til å vurdere det i det videre rettsutviklingsarbeidet.

PU anbefaler det skisserte alternativ 2, hvor det settes inn et nytt femte ledd i politiloven § 6 som lyder: «*Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn*». Dette alternativet reflekterer ordlyden i barnekonvensjonen, og dette hensynet bør gå klart frem av politiloven. Ordlyden er også generell og rund slik at det omfatter alt av politiets tjenesteutøvelse som berører barn, både direkte og indirekte, der politiet møter barn, der barn er til stede og der politiet tar beslutninger som berører barn. Vi mener at det er viktig at bestemmelsen reflekterer at det også skal tas hensyn til barnets beste ved bruk av makt mot foreldre i barns påsyn. Et nytt eget ledd vil også tydeliggjøre prinsippet om barnets beste ved at det eksplisitt er en egen regulering av politiets arbeid som involverer barn.

Det kan vurderes å tilføye "*i alle (politiets) handlinger og avgjørelser som angår barn*", tilsvarende ordlyden i Grunnloven. Dette vil kunne gjøre det mer tydelig at prinsippet gjelder i hele virksomhetskjeden av operative handlinger, juridiske vurderinger, beslutninger og vedtak som politiet gjør. Det vil muligens få frem klarere at barnets beste skal vurderes og være et grunnleggende hensyn uavhengig av om man fysisk møter barnet. Gjennom dette vil man også i større grad synliggjøre at også andre hensyn kan og skal vektlegges, herunder at vektingen av disse opp mot hensynet til barnets beste må fremgå klart ved alle handlinger og avgjørelser.

Vi mener forståelsen og tolkningen av et nytt femte ledd vil avhenge av hvor godt man får implementert lovendringen i politiet, og om man sikrer en felles kunnskapsbasert praksis for hvordan loven skal anvendes. I dette ligger det en forventning om at

fenomenforståelsen av hva som skjer når barn møter politiet og politiets utøvelse av barnets beste, som beskrevet ovenfor, ligger til grunn for tolkning og anvendelse av loven. Som følge av dette anmoder PU om at kunnskapen som det her vises til, og som ligger til grunn for fenomenforståelsen, blir drøftet i forarbeidene til lovendringen.

Kommentar til alternativ 1 og 3

PU mener de to andre foreslåtte alternativene ikke i tilstrekkelig grad er dekkende eller får frem hensynet til barnets beste på en god nok måte.

I alternativ 1 foreslås det at setningen "*Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn*" tas inn i politiloven § 6 annet ledd tredje punktum. PU mener at dette blir en for lite fremtredende plassering av et grunnlovsfestet hensyn, og at det kan underminere betydningen av hensynet. Hovedproblemet med denne plasseringen er imidlertid at den er direkte koblet til regulering av bruk av maktmidler, og at det kun er i tilfeller der det benyttes maktmidler det er relevant å ta hensyn til barn. Det blir for snevert og på ingen måte dekkende for alle handlinger og beslutninger som berører barn, jf. ordlyden i Grunnloven.

Som alternativ 3 foreslås at et nytt femte ledd til politiloven § 6 skal lyde: "*Når politiet opptrer overfor barn eller med barn som vitne, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn*". Her er det tydelig lagt vekt på risikoen for skade som barn kan ta av å være vitne. Dette er positivt, men PU mener likevel ordlyden også her blir for snever. Som i forslag 1 fremstår det som avgrenset kun til operative situasjoner. Handlinger og beslutninger utenfor politiets fysiske opptreden, men som likevel berører barn vil med dette ikke være inkludert, for eksempel beslutninger og vedtak som gjøres av politiadvokat. PU mener derfor at heller ikke dette alternativet i tilstrekkelig grad reflekterer kravet i Grunnloven.

PUs anbefalinger til oppfølging av en eventuell lovendring

Det er av stor betydning at man ved en endring av politiloven § 6 har en plan for hvordan lovendringen skal følges opp og iverksettes i de ulike delene av politiet. Forståelsen av barnets beste i et traumeorientert og helhetlig perspektiv kan innebære både en holdningsendring og til dels en ny måte å jobbe på, i de ulike delene av politiets arbeidsprosesser. Det er etter PUs syn derfor viktig at lovendringen følges opp med endringer i politiinstruksen, slik det også fremgår av Kirsten Sandbergs betenkning i Maktmiddelutvalgets rapport, helst med en konkretisering av at dette gjelder både der barn er direkte og indirekte berørt. En eksplisitt fremheving av situasjoner der barn er vitne til maktutøvelse overfor en omsorgsperson eller nærstående kan være hensiktsmessig. Videre bør det i instruksverket fremgå at hensynet til barnets beste også inkluderer planleggingsprosesser, vedtak og beslutninger som berører barn.

Når det gjelder operasjonalisering og implementering i politidistrikter og særorganer, anbefaler PU at dette skjer gjennom en kombinasjon av tilrettelagte veiledere, undervisning og praktisk trening. Her vil det være formålstjenlig å høste erfaringer fra PUs barnefaglige kompetanseheving og nye operative arbeidsmåter. POD har i tillegg nylig utarbeidet Nasjonal retningslinje for politiets møter med barn, som er delvis basert på PUs veileder og der de barnefaglige prinsippene er klippet inn. I følgebrevet fra POD til denne retningslinjen bes særorganer og politidistrikter implementere retningslinjen innenfor alle virksomhetsområder, og ivareta at føringene etterleves. PU mener disse parallelle prosessene bør sees i sammenheng og at man bør ha en helhetlig tilnærming til lovendring, barnefaglig forståelse og implementering av dette i alle politiets oppgaver som berører barn.

PU støtter også utvalgets anbefaling om at Politihøgskolens grunnutdanning i større grad bør vektlegge hensynet til barn og ivaretagelsen av barnets beste, både i teoretisk undervisning og praktisk trening. Tilnærmingen til barnets beste bør da baseres på fenomenforståelsen som er beskrevet ovenfor. Slik opplæring bør også inkluderes i politiets vedlikeholdstrening. PU har de siste årene inkludert barnets beste og de barnefaglige prinsippene som tema i vedlikeholdstreningen til innsatspersonell kategori 4, og har gode erfaringer med dette.

Arne Jørgen Olafsen
Sjef PU

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.